

KRONIKA

(1963—1964 metai)

Vilniaus Valst. universiteto Bibliotekininkystės katedra

Vilniaus Valst. V. Kapsuko v. universiteto Mokslinės bibliotekos direktorius ir Bibliotekininkystės katedros vedėjas doc. L. Vladimirovas 1964 m. birželio 17 d. išvyko į JAV. Čia jis užėmė SNO Dago Hamerseldo v. bibliotekos direktoriaus postą. Šią vietą jis iškovojė tarptautiniame konkurse. Laimėti konkurso sąlygas doc. L. Vladimirovui padėjo didelis darbo patyrimas (daug metų jis vadovavo VVU Mokslinei bibliotekai ir bibliotekininkystės katedrai), taip pat bibliotekininkystės ir bibliografijos mokslo darbai, išspausdinti respublikos, visasąjunginėje bei užsienio spaudoje. Labai teigiama L. Vladimirovo kvalifikacijų savybė — geras užsienio kalbų mokėjimas. Visi šie bruožai nulėmė tarybinio-mokslininko doc. L. Vladimirovo pasisekimą daugelio pasaulio šalių atstovų konkurse.

Vadovaudamas SNO bibliotekai, doc. L. Vladimirovas dirba mokslinį darbą. Jis renka medžiagą apie Amerikos bibliotekas. Be to, jis dirba svarbų kultūros istorijai darbą, rinkdamas medžiagą apie lietuvių išeiviją Amerikoje.

Doc. L. Vladimirovas palaiko glaudų ryšį su VVU Moksline biblioteka ir Bibliotekininkystės katedros kolektyvu. L. Vladimirovui rūpinantis, Vilniaus universiteto Mokslinė biblioteka gavo daug vertingų užsienio leidinių.

Išvykus į JAV doc. L. Vladimirovui, Bibliotekininkystės katedros vedėju Istorijos ir filologijos fakulteto mokslinė taryba išrinko filol. mokslų kandidatą doc. V. Žuką.

Ryšium su Respublikinės tarpžinybinės bibliotekų tarybos pirmininko doc. L. Vladimirovo išvykimu, Lietuvos TSR Kultūros ministras patvirtino naują Tarybos sudėtį. Tarybos pirmininko pareigos pavestos Bibliotekininkystės katedros vyr. dėstytojui K. Sinkevičiui. Į Respublikinę tarpžinybinę bibliotekų tarybą įeina taip pat Bibliotekininkystės katedros vedėjas doc. V. Žukas (Tarybos biuro narys) ir vyr. dėstytoja G. Raguo-tienė (Tarybos pirmininko pavaduotoja, vaikų ir mokyklinių bibliotekų darbo komisijos pirmininkė).

Dalyvavimas pasitarimuose ir konferencijose

1964 m. išėjo iš spaudos naujas „Bibliotekinės technikos minimumas“, kuris žymiai skiriasi nuo ankstesniojo — 1955 m. leidimo. Jame atvaizduota per praėjusį dešimtmetį išaugusi masinių bibliotekų darbo apimtis, išaugę jų knygų fondai, taip pat ir pakitimai, kurie vyksta

bibliotekinio darbo turinyje ir organizacijoje (visuomeninių pradų plėtimas, kiekvienos šeimos aprūpinimas knygomis, atvirieji fondai ir kt.). Ryšium su tuo Bibliotekininkystės katedros vyr. dėstytojas K. Sinkevičius (jis atliko „Minimumo“ mokslinę redakciją) buvo pakviestas skaityti pranešimų į Respublikinį bibliotekų darbuotojų seminarą-stovyklą Giruliuose (tema „Bibliotekų darbo apskaitos unifikacija respublikoje“, 1964 m. rugpjūčio 30 d.), į Vilniaus zonos rajoninių ir miesto bibliotekų vedėjų bei kilnojamųjų fondų vedėjų seminarą (tema „Bibliotekinės apskaitos pakeitimai, taikytini nuo 1965 m.“, spalio 28 d.) ir į Šiaulių zonos rajoninių ir miesto bibliotekų vedėjų bei kilnojamųjų fondų vedėjų seminarą (tema „Bibliotekų darbo apskaitos pakeitimai ryšium su naujuoju „Bibliotekinės technikos minimumo“ pasirodymu“).

Respublikiniame bibliotekų darbuotojų seminare-stovykloje Giruliuose dalyvavo ir Bibliotekininkystės katedros vyr. dėstytoja G. Raguotienė. Ji skaitė pranešimą „Apie vaikų skaitymo interesus ir psichologiją“.

1964 m. vasario mėn. Leningrado N. K. Krupskajos v. Kultūros institute įvyko mokslinė konferencija, skirta N. K. Krupskajos 95-osioms gimimo metinėms. Skaitytuose pranešimuose buvo nagrinėjamos vadovavimo skaitymui problemos. Konferencijoje dalyvavęs Bibliotekininkystės katedros dėstytojas P. Saudargas skaitė pranešimą apie Grigiškių popieriaus fabriko darbininkų skaitytojų interesų nagrinėjimą.

1963 m. balandžio 3—5 d. vyko Vilniaus Valst. V. Kapsuko v. universiteto Istorijos ir filologijos fakulteto mokslo personalo mokslinė konferencija. Veikė atskira bibliotekininkystės sekcija. Aktualias problemas nagrinėjo V. Lyrovas pranešime „Tarybinės lituanikos bibliografavimo šaltiniai ir bibliografinio bendradarbiavimo problema“, K. Sinkevičius — „Bibliotekų darbuotojų seminarai ir jų vystymo perspektyvos“, A. Kanclelis — „Mokslinės informacijos mechanizavimo ir automatizavimo problemos“, Z. Mačiulytė — „Elektrografijos aparatas ERA bibliotekos darbe“. V. Žukas skaitė pranešimą apie prof. K. Jablonskio bibliografijos darbus, L. Vladimirovas — apie Lietuvos moksleivijos kovą už pažangios literatūros skaitymą buržuazijos valdymo metais, Z. Zubavičiūtė-Zavecienė — apie Lietuvos komjaunimo laikraštį „Jaunasis komunistas“. G. Raguotienė nušvietė mokyklinių bibliotekų tinklo ir jų fondų būklę buržuazijos valdymo metais Lietuvoje kaizerinės okupacijos metais (1915—1918).

Respublikiniame tarpžinybinės bibliotekų tarybos pasitarime 1964 m. gegužės mėn. doc. L. Vladimirovas skaitė pranešimą apie vadovėlių studentams neakivaizdininkams komplektavimo būklę respublikos (masinėse) bibliotekose. Pranešime buvo nurodyta, kad, didėjant studentų neakivaizdininkų skaičiui respublikoje, miestų ir rajoninės bibliotekos turi labiau rūpintis vadovėlių bei kitos mokslinės literatūros komplektavimu.

1964 m. rugsėjo mėn. respublikiniame pionierių vadovų pasitarime vyr. dėstytoja G. Raguotienė kalbėjo apie darbo su knyga metodus pionierių organizacijoje, o respublikiniame prailgintų grupių pasitarime (1964 m. spalio mėn.) — apie darbą su knyga prailgintose grupėse.

Bibliotekininkystės katedros dėstytojų moksliniai darbai

1964 m. trys Bibliotekininkystės katedros nariai (V. Lyrovas, K. Sinkevičius ir V. Štonienė) apgynė kandidatines disertacijas.

Bibliotekininkystės katedros vyr. dėstytojas V. Lyrovas 1964 m. balandžio 27 d. Maskvos Valst. kultūros institute apgynė disertaciją „Lie-

tuva TSRS ir užsienio socialistinių šalių spaudoje (Lituanikos bibliografijos išvystymo klausimai)“. Disertacijos vadovas — profesorius A. D. Eichenholcas. Oficialūs oponentai — filologijos mokslų daktaras profesorius S. Reiseris ir pedagogikos mokslų kand. docentė J. Gudovščikova. Diskusijose dalyvavo pedagogikos mokslų kandidatai V. Nikolajevas, S. Trubnikovas ir kt. Už šią disertaciją vyr. dėstytojui V. Lyrovui pripažintas pedagogikos mokslų kandidato laipsnis.

Disertacijos pirmas skyrius pavadintas „Lituanikos bibliografijos vystymosi šiuolaikiniame etape teoriniai pagrindai“. Jame, remiantis V. Lenino darbų ir naujosios TSKP Programos teiginiais apie nacijų vystymąsi socializmo sąlygomis, V. Lyrovas pabrėžia „Tarybinės lituanikos metraščio“ tipo bibliografijos reikšmę, stiprinant socialistinių nacijų kūrybinį bendradarbiavimą, vystant tautų tarpusavio apsikeitimą kultūrinėmis vertybėmis. Siame skyriuje atskleidžiama einamosios bibliografijos, apimančios visos išleistos už nacionalinės respublikos ribų, bet su ja susijusios spaudos, registravimo problema, pabrėžiamas šios bibliografijos kompleksinis pobūdis. Nustatytos registruojamos medžiagos apimtios ribos — tiek geografiniu požiūriu (TSRS ir socializmo šalys), tiek ir pagal bibliografuojamos medžiagos pobūdį („autorinė“, „kraštotylinė“, „kalbinė“ lituanika). Lituanikos lyginimas su „rosikos“, „sovietikos“, „georgikos“, „polonikos“, „bulgarikos“ ir kitomis tokio tipo bibliografijų sąvokomis patvirtina lituanikos bibliografavimo tradicijos ir jos raidos dėsninumą. Prieinama bendra išvada, kad šiuo metu tokio tipo einamoji bibliografija turi būti vystoma kaip nacionalinių respublikų valstybinės bibliografijos sistemos papildymas. Ryšium su tuo disertacijoje keliama ir platesnė problema — nacionalinės bibliografijos sąvoka ir jos turinys. Pastaroji apibrėžiama kaip valstybinės ir lituanikos tipo bibliografijų junginys.

Antrame skyriuje atskleista lituanikos bibliografavimo istorija iki 1940 m., nustatyti pagrindiniai bibliografijos vystymosi etapai, apibūdinti svarbiausieji bibliografiniai veikalai. Parodyta, kad buržuazinėje Lietuvoje lituanikos bibliografavimą ribojo ne tik buržuazijos abejingumas kultūrai ir bibliografijai, bet taip pat neišvystyti tematiniai kultūriniai ryšiai, valdančiųjų sluoksnių siaura nacionalistinė ideologija, jų orientacija į Vakarų.

Trečiame skyriuje nušviečiama dabartinė einamosios lituanikos bibliografijos būklė Tarybų Lietuvoje, aptariami šios bibliografijos pagrindiniai šaltiniai; pabrėžiama bibliografinio bendradarbiavimo ir mainų problema (respublikos, Tarybų Sąjungos ir socializmo šalių mastu); išsamiai gvildenami „Tarybinės lituanikos metraščio“ sudarymo metodiniai klausimai (medžiagos paieškojimas ir atranka, jos sisteminimas, bibliografinis aprašas, anotavimas ir t. t.).

V. Lyrovo disertacija yra didelis įnašas į tarybinės bibliografijos teorijos problemų tyrinėjimą. Be to, ji duoda daug praktinės naudos tiek lituanikos, tiek ir analogiškos bibliografijos sudarytojams.

1964 m. spalio 22 d. Bibliotekininkystės katedros vyr. dėstytojas K. Sinkevičius Vilniaus Valst. V. Kapsuko v. universiteto Istorijos ir filologijos fakulteto tarybos posėdyje gynė disertaciją pedagogikos mokslų kandidato laipsniui gauti. Darbo tema — „Lietuvos TSR masinių bibliotekų vystymasis ir metodinio vadovavimo jų darbui problemos“.

K. Sinkevičiui rašant disertaciją, pagalbą teikė Leningrado N. K. Krupskajos v. Kultūros instituto Bibliotekininkystės katedra. Disertacijai vadovavo žymii tarybinė bibliotekininkė pedagogikos mokslų kandidatė docentė E. Gorš. Pirmuoju oficialiuoju oponentu buvo minėto instituto filologijos mokslų daktaras profesorius S. Reiseris, antruoju —

Siaulių K. Preikšo v. pedagoginio instituto rektorius, pedagogikos mokslų kandidatas docentas K. Zukauskas.

Pagrindinis disertacijos tikslas buvo ištirti metodinio vadovavimo Lietuvos TSR masinių bibliotekų darbui sistemą bei nustatyti tolesnes jos vystymosi išplėstinės komunizmo statybos sąlygomis perspektyvas.

Kadangi metodinis vadovavimas išplaukia iš bendrų bibliotekinės statybos uždavinių, disertacijoje nušviečiami ir kiti, glaudžiai su metodinio vadovavimo problemomis susiję klausimai, kaip: masinių bibliotekų tinklo išvystymas, jų fondų komplektavimas, knygų propagavimas, bibliotekų kadry paruošimas ir auklėjimas.

K. Sinkevičiaus disertacijoje išskirti du skyriai. Pirmame skyriuje autorius analizuoja masinių bibliotekų tinklo susikūrimą bei vystymąsi ir metodinio vadovavimo sistemos formavimąsi (1940—1963 m.), o antrame — metodinio vadovavimo Lietuvos TSR masinėms bibliotekoms tolesnio vystymosi klausimus.

Prie darbo pridėta plati Lietuvos TSR specialiosios bibliotekinės literatūros bibliografija ir įvairios statistinės lentelės.

Nagrinėdamas temą, K. Sinkevičius išryškina teigiamus bibliotekinio darbo bruožus, nurodo trūkumus, daro teorines išvadas ir duoda vertingų praktinių pasiūlymų. Pvz., sprenddamas metodinio vadovavimo, kaip sudėtinę partinio-valstybinio vadovavimo bibliotekinei statybai dalies problemą, disertantas siūlo: išplėsti metodinių centrų tinklą, koordinuoti jų darbą, pagerinti metodinės pagalbos metodiką, suteikti metodiniam vadovavimui tvirtą mokslinį pagrindą.

K. Sinkevičiaus disertacija, kaip pažymėjo savo atsiliepimuose ir oficialūs bei neoficialūs oponentai, tiek turiniu, tiek ir praktiniu požiūriu reikšmingas darbas, sprendžiant šiuolaikinius bibliotekinės statybos klausimus respublikoje.

1964 m. gruodžio 17 d. Bibliotekinkystės katedros vyr. dėstytoja V. Stonienė gynė disertaciją istorijos mokslų kandidato laipsniui gauti. Disertacijai tema „Lietuvos reikalų komisariato ir Lietuvos Tarybinės vyriausybės veikla kultūros-švietimo srityje 1917—1919 metais“ vadovavo doc. L. Vladimirovas. Oficialūs oponentai buvo istorijos mokslų daktaras J. Jurginis ir istorijos mokslų kandidatas B. Vaitkevičius.

Naudodamasi Lietuvos KP CK Partinio archyvo, Centrinio valstybinio archyvo, Lietuvos TSR Mokslų akademijos Centrinės bibliotekos rankraščių skyriaus, taip pat Spalio revoliucijos Centrinio valstybinio archyvo bei kitų stambesnių Tarybų Sąjungos archyvų bei rankraštytų dokumentais ir spausdinta medžiaga, disertantė nušviečia Lietuvos Reikalų komisariato kultūrinę veiklą Tarybų Rusijoje 1917—1918 m. ir kultūrinę statybą Tarybų Lietuvoje 1918—1919 m.

Įvadinėje disertacijos dalyje V. Stonienė atskleidžia Lietuvos kultūrinio-visuomeninio gyvenimo sąlygas kaizerinės okupacijos metais (1915—1918).

Disertacijoje autorė nagrinėja daugelį kultūros istorijos klausimų: švietimo darbo organizavimą karo pabėgėlių ir evakuotų iš Lietuvos gyventojų tarpe po Spalio revoliucijos Rusijoje, RKP(b) Lietuvių sekcijų Centro Biuro ir Lietuvos reikalų komisariato leidybinę veiklą, tarybinę spaudą 1918—1919 m. Lietuvoje, Lietuvos Tarybinės vyriausybės darbą suaugusiųjų švietimo srityje, kultūros-švietimo įstaigų (bibliotekų, klubų) veiklą.

Disertacijos pabaigoje, palyginant Tarybinės vyriausybės pasiektus laimėjimus su buržuazinės Lietuvos pirmųjų valdymo metų kultūrine veikla, išryškinama Lietuvos Tarybinės vyriausybės didžiulis rūpinimasis

nacionalinės lietuvių kultūros vystymusi, parodoma įtaka, kurią turėjo Lietuvos Tarybinės vyriausybės veikla tolesnei demokratinei Lietuvos kultūrai.

Ypač vertingas prie disertacijos pridėtas bibliografijos priedas: Lietuvių sekcijų Centro Biuro, Lietuvos reikalų komisariato, Tarybų valdžios Lietuvoje 1918—1919 m. išleistų leidinių bibliografijos.

V. Stonienės disertacija turi didelės reikšmės Lietuvos pedagogikos istorijos, lietuviškos spaudos istorijos, taip pat bibliotekininkystės ir bibliografijos istorijos tyrinėjimui.

D. Kastanauskaitė
